



Tussenmeting Tweede Kamerverkiezingen 2023

Rapport voor de NOS
Bijlage: bestaanszekerheid

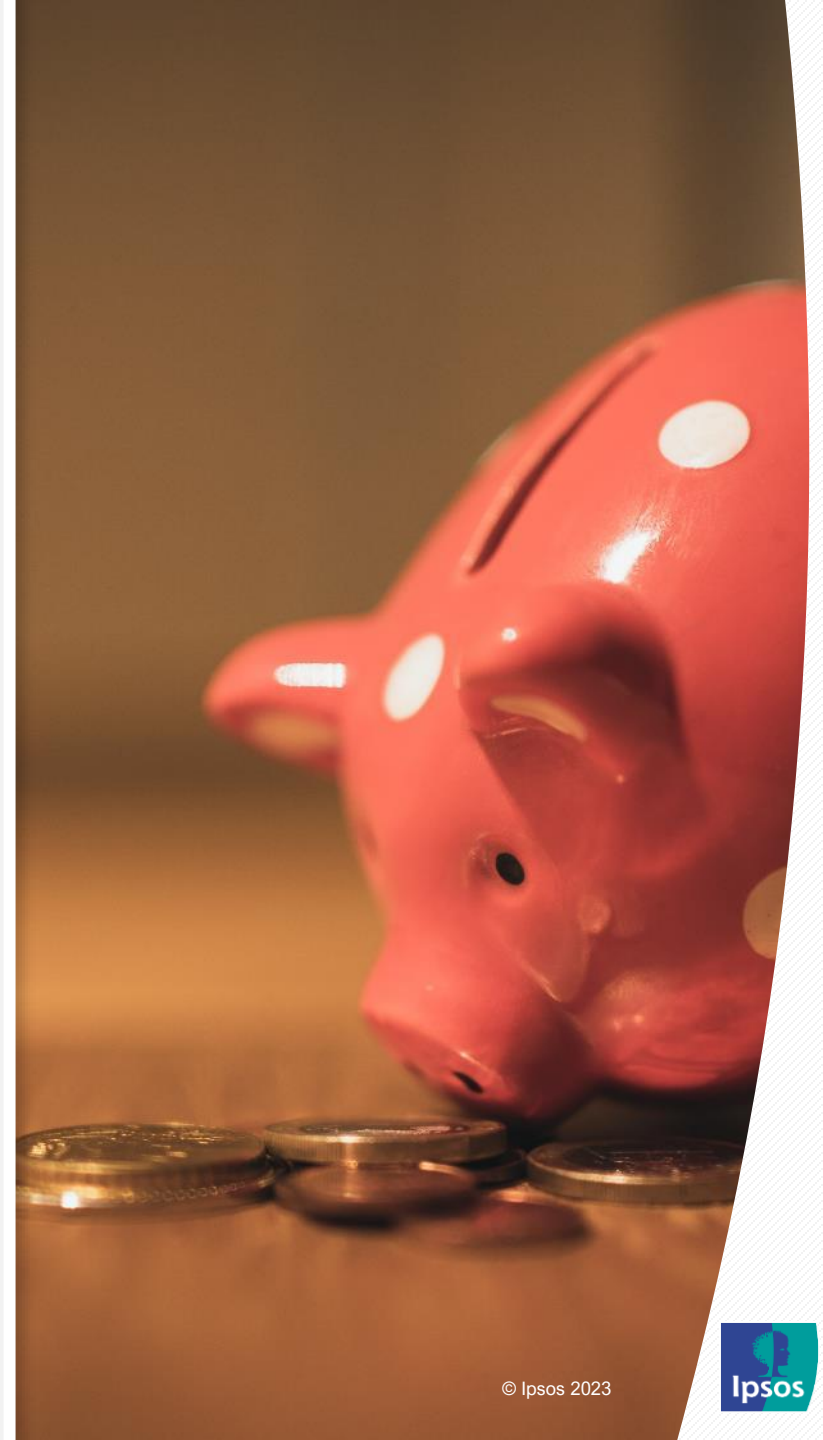
Project: 23068218
Amsterdam, 4 november 2023

© Ipsos 2023. All rights reserved. Contains Ipsos' confidential and proprietary information and may not be disclosed or reproduced without the prior written consent of Ipsos.



1.

Bestaanszekerheid



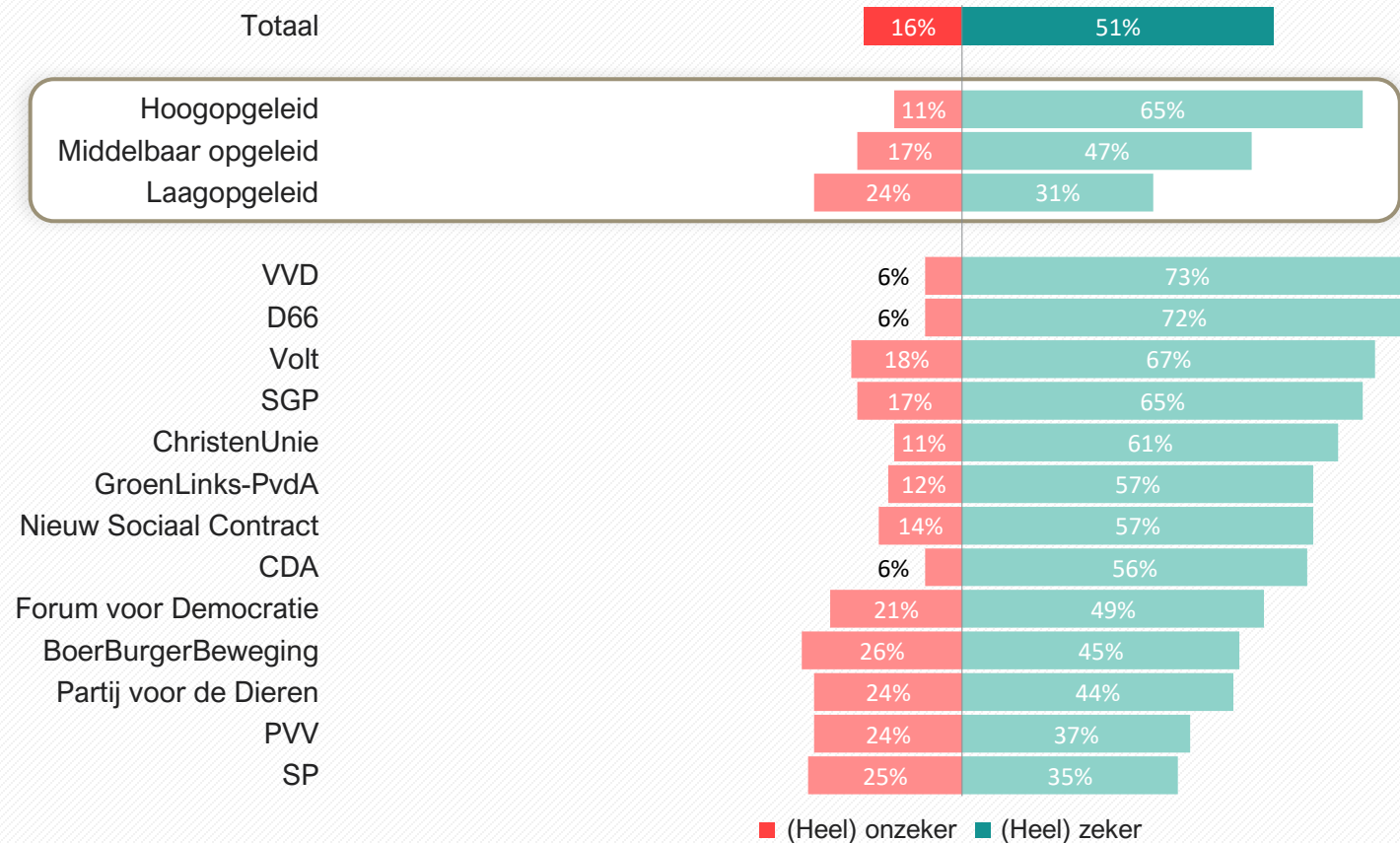


Bestaanszekerheid

- Nederlanders vinden dat de verkiezingen moeten gaan over onderwerpen die gerelateerd zijn aan bestaanszekerheid, zoals inflatie, gezondheidszorg en de woningmarkt. Dat deze thema's belangrijk zijn, wordt onderschreven door het aandeel Nederlanders dat zich momenteel bestaansonzeker voelt: een zesde (16%) geeft namelijk aan zich momenteel (heel) bestaansonzeker te voelen. Onder lager opgeleiden loopt dat op tot maar liefst een kwart (24%).
- Het gaat in veruit de meeste gevallen om financiële onzekerheid: de stijgende kosten van levensonderhoud en zorgkosten en het niet meer kunnen opvangen van onverwachte uitgaven zorgen voor financiële onzekerheid voor een groep Nederlanders. Naast financiële zorgen, zijn gezondheidsproblemen voor een groep Nederlanders een belangrijke oorzaak van bestaansonzekerheid.
- Twee op de vijf Nederlanders (42%) maken zich zorgen over dat het inkomen achteruit gaat of zelfs wegvalt. Hiermee lijkt er een groep te zijn die zich potentieel (ook) bestaansonzeker kan voelen.
- Verder voelt een zesde van de Nederlanders (15%) zich buitengesloten van de maatschappij en heeft liefst drie op de tien Nederlanders (29%) het idee dat *het systeem* ze tegenwerkt. Voor beide gevallen geldt dat het aandeel hoger is onder kiezers van PVV en Forum voor Democratie.

Een zesde van de Nederlanders voelt zich bestaansonzeker; laagopgeleiden voelen zich vaker bestaansonzeker

In hoeverre voelt u zich momenteel bestaanszeker*?



- De **helft** van de Nederlanders (51%) voelt zich **bestaanszeker**. Een zesde (16%) geeft aan zich niet bestaanszeker te voelen.
- De mate waarin Nederlanders zich **bestaanszeker** voelen, **hangt samen met opleiding**: onder hoogopgeleiden voelt een grote meerderheid (65%) zich bestaanszeker, onder laagopgeleiden voelt maar drie tiende (31%) zich bestaanszeker.
- Het electoraat van het merendeel van de partijen voelt zich bestaanszeker. Alleen onder een aantal partijen voelt een substantiële groep zich bestaansonzeker. **SP'ers** en **PVV'ers** voelen zich het **minst vaak bestaanszeker** (resp. 35% en 37%).

*Bestaanszekerheid is de zekerheid dat een persoon over de middelen beschikt om zichzelf van levensonderhoud te kunnen voorzien en mee te kunnen doen in de samenleving.

Basis: Nederlanders 18+ (n=2.001), nationaal representatieve steekproef, 23-25 oktober 2023. (Rest tot 100% 'Neutraal' + 'Weet ik niet/geen mening')

*Alleen resultaten met 30 of meer waarnemingen getoond; de resultaten zijn uitgesplitst naar huidige politieke voorkeur.

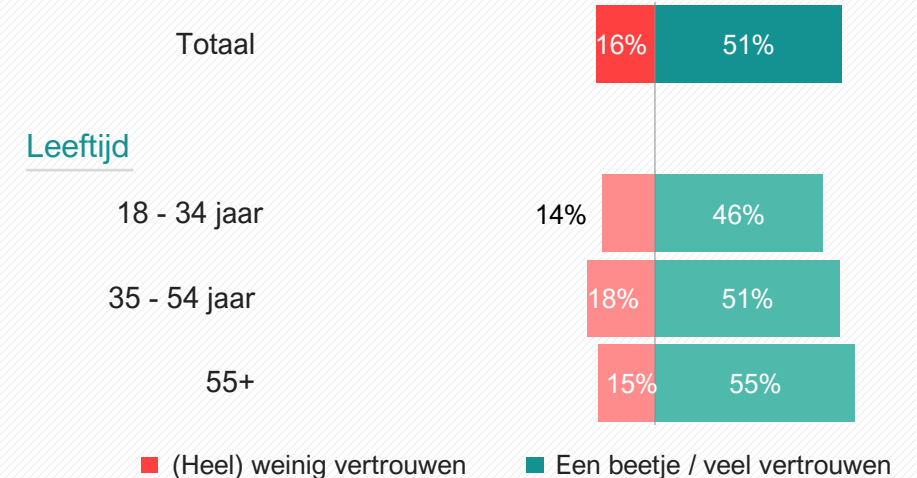
Jongeren voelen zich minder vaak bestaanszeker dan ouderen; hun financiële situatie is minder voorspelbaar en het is moeilijk een betaalbare woning te vinden



Wat is de belangrijkste reden dat u zich (heel) bestaansonzeker voelt?

- “Wanneer één van de twee wat krijgt is **levensonderhoud niet** meer normaal **te betalen**. Daarnaast ben je verplicht de baan te houden en kan je niet minder gaan werken of verdienen. Ook al wil je graag een andere baan.”
- “Leef van bijstand. Alles is duur. Geen CV aan hoe koud het ook is. Tuin kan ik niet meer onderhouden, te duur. Wil verhuizen naar iets kleiner, maar dan gaat m’n huur flink omhoog. Ik **bezuinig** op alles tegenwoordig maar Rutte niet.”
- “Ik kan net rondkomen van mijn WAO, omdat ik wat geholpen word door familie. Maar heb totaal **geen financiële buffer voor onverwachte uitgaven** en deze opbouwen, daar is geen ruimte voor. Geld voor extraatjes of sporten bv is er niet.”
- “Als je aan het eind van de maand steeds meer dagen overhoudt en je eigenlijk overal op bezuinigd hebt voelt dat erg onzeker en levert veel **stress** op.”
- “Alles stijgt behalve de **pensioenen**.”
- “Paar **financiële tegenvallers** gehad die buiten mijn controle vielen, scheiding, overlijdens waar de begrafenis van betaald moest worden en voor je het weet ben je helemaal onzeker op financieel gebied.”
- “Het lukt iedere maand maar net om rond te komen, **er mogen geen tegenvallers zijn**.”
- “Ik ben **afgekeurd** vanwege mijn **gezondheid**, heb daarvoor ook veel medische zorg nodig. Maar veel medische zorg wordt maar half vergoed, denk aan fysio, osteopaat en acupunctuur. Vooral de acupunctuur heb ik echt nodig om me wat fitter te voelen. Tevens worden een aantal medicijnen niet vergoed wat maandelijks extra geld kost. En vanwege mijn gezondheid heb ik altijd de **auto nodig**, ook voor korte afstanden. Maar benzine is momenteel ook erg duur.”
- “Ik heb een **goede baan** met een bijna modaal inkomen, **maar** toch is het **lastig om rond te komen**.”
- “Studielening, rente en de vrijwel **onmogelijke kans op een woning**.”
- “Alles wordt **duurder**.”

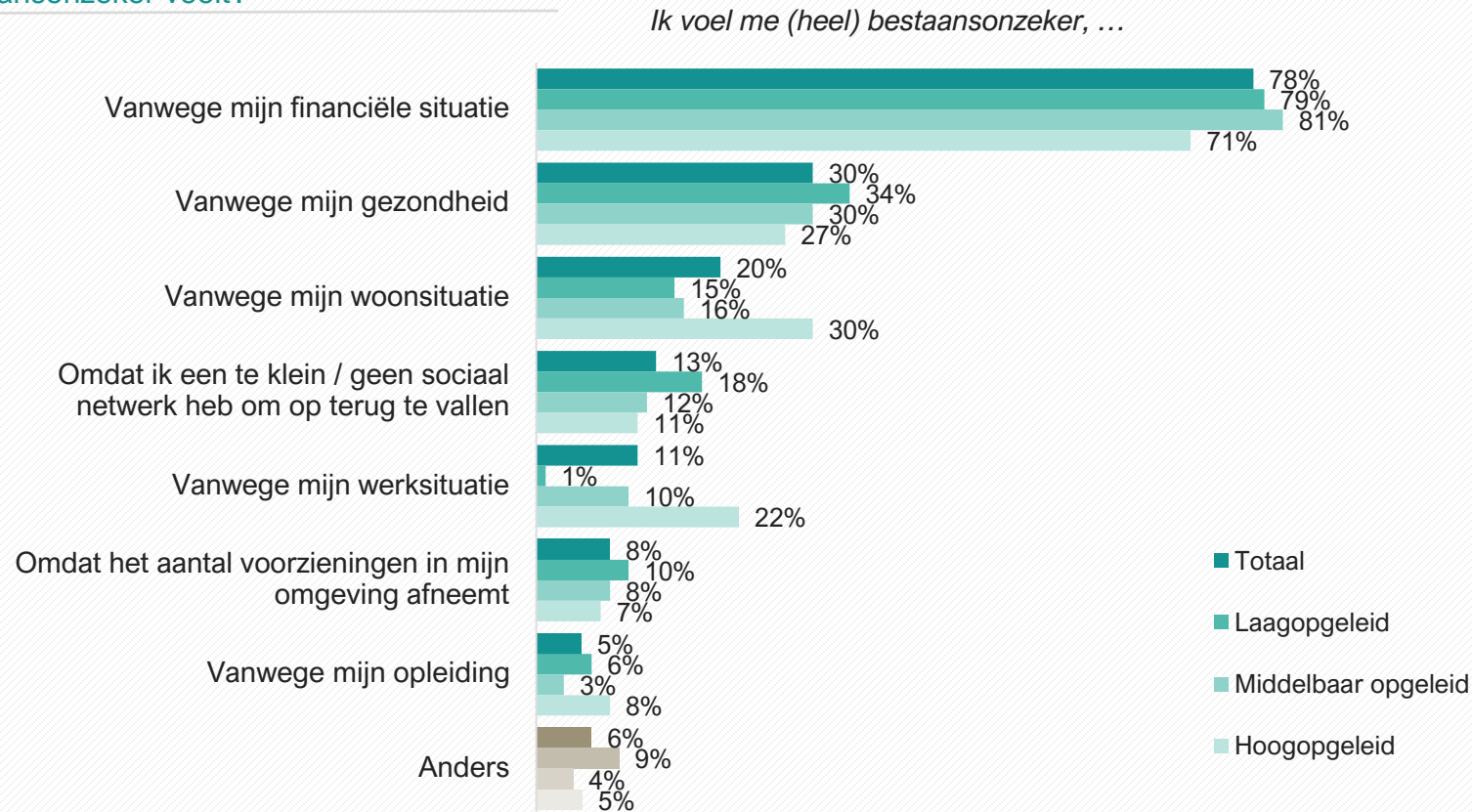
Basis: Nederlanders 18+ (n=328) die zich (heel) bestaansonzeker voelen, nationaal representatieve steekproef, 23-25 oktober 2023. Dit is een selectie van de gegeven open antwoorden.



Basis: Nederlanders 18+ (n=2.001; 18-34 jaar n=477; 35-54 jaar n=644; 55+ n=880), nationaal representatieve steekproef, 23-25 oktober 2023. Rest tot 100% neutraal of weet ik niet/geen mening

Bestaansonzekerheid vooral veroorzaakt door financiële situatie

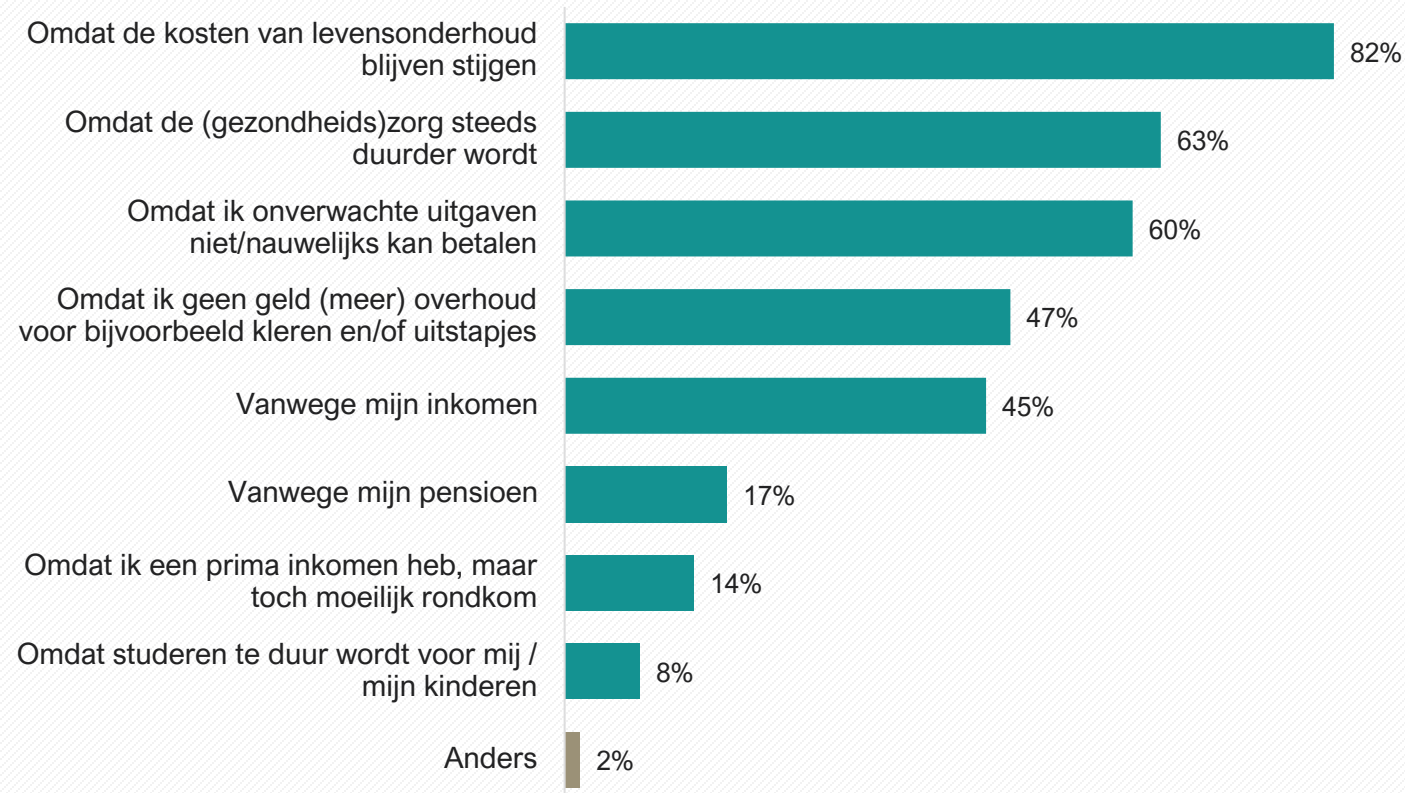
Wat is de belangrijkste reden dat u zich (heel) bestaansonzeker voelt?



- Als Nederlanders zich **bestaansonzeker** voelen, komt dat met name **door** de eigen **financiële situatie** (78%). Ook de eigen gezondheid (30%) of woonsituatie (20%) speelt voor sommigen een rol.
- Als **hoogopgeleiden** zich **bestaansonzeker** voelen, komt dat relatief vaak (mede) **door** de eigen **woon- of werksituatie** (resp. 30% en 22%).
- Jongeren (18-34 jaar) voelen zich vaker bestaansonzeker vanwege de eigen woonsituatie (33%), werksituatie (21%) of opleiding (15%) dan ouderen (55+) (resp. 3%, 2% en 1%).

Met name de stijgende kosten van levensonderhoud zorgen voor (financiële) bestaansonzekerheid

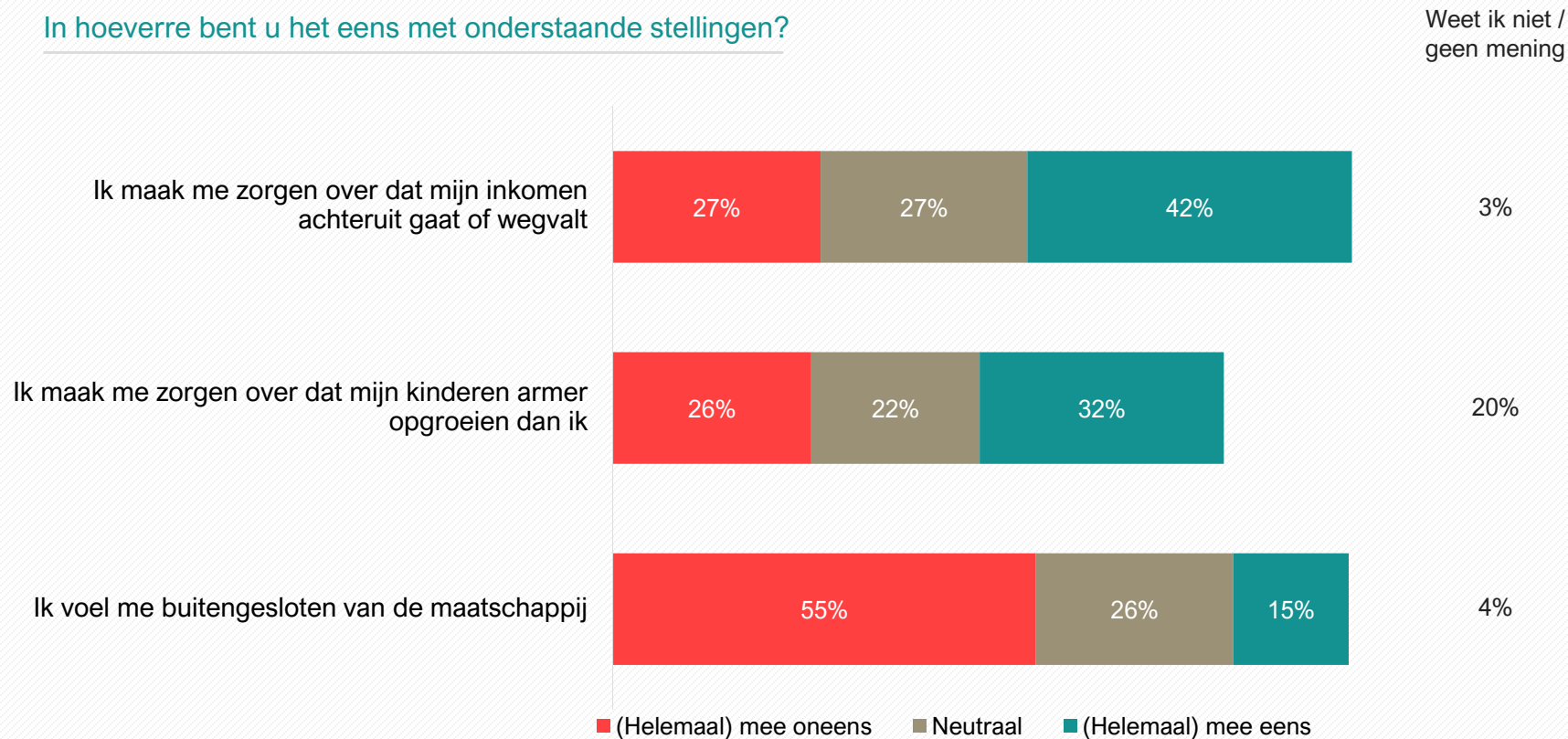
U heeft aangegeven dat uw financiële situatie een van de redenen is waarom u zich (heel) bestaansonzeker voelt. Wat is de belangrijkste financiële reden voor u?



- Naast de stijgende kosten van levensonderhoud, voelen Nederlanders zich ook vaak bestaansonzeker vanwege de **dure (gezondheids)zorgkosten** (63%) en doordat men **onverwachte uitgaven** niet of nauwelijks kan betalen (60%).
- Logischerwijs voelen **ouderen** (55+) zich vaker bestaansonzeker vanwege hun **pensioen** (28%), terwijl **jongeren** (18-34 jaar) vaker aangeven dat **studeren** te duur wordt (19%).

Aanzienlijk deel Nederlanders maakt zich zorgen over eigen inkomen of over kansen van hu kinderen; een zesde voelt zich buitengesloten van de maatschappij

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

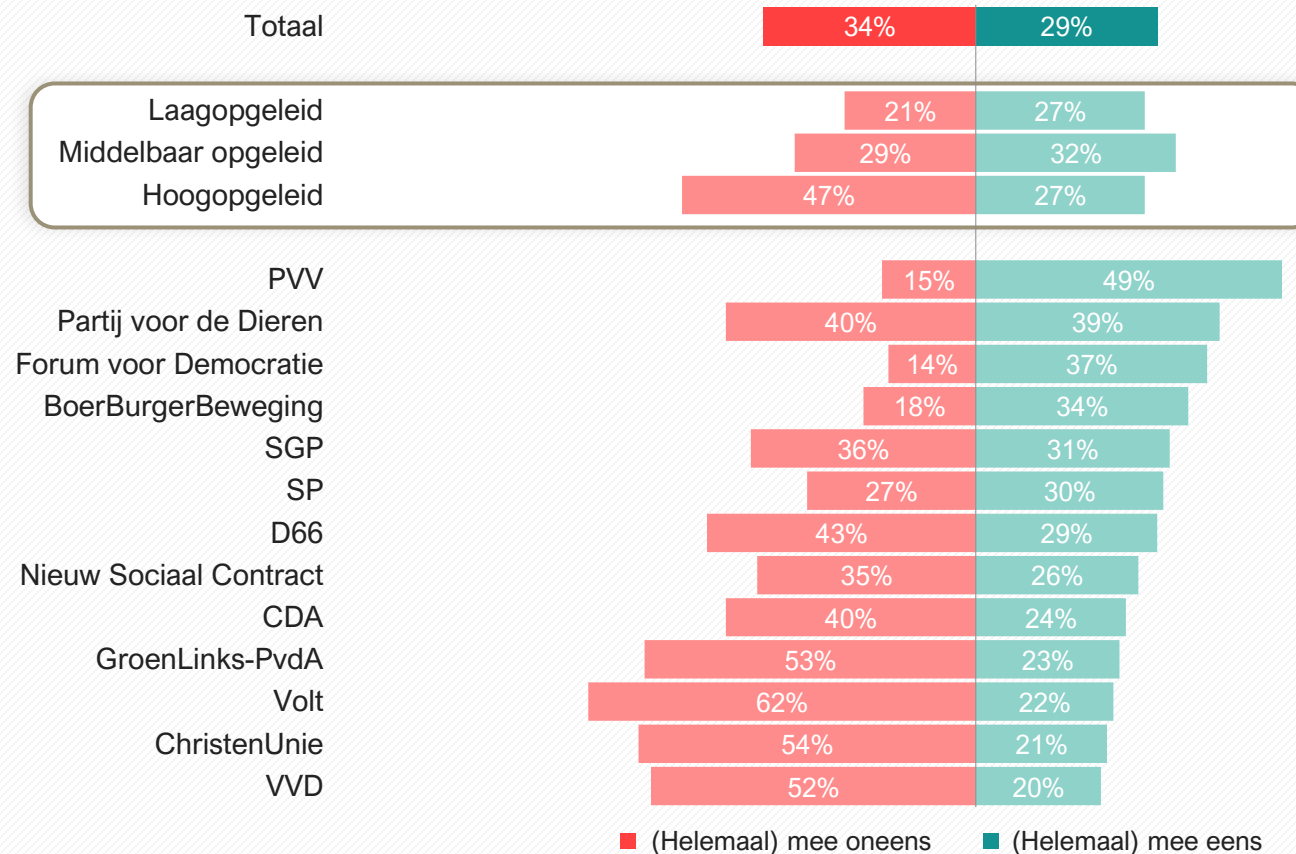


- Bijna de **helft** van de **laagopgeleiden en middelbaar opgeleiden** (47%) maakt zich **zorgen** over het wegvallen of achteruitgaan van hun **inkomen** (36% hoogopgeleid).
- Twee derde van de hoogopgeleiden (65%) voelt zich niet buitengesloten van de maatschappij. Onder laag- en middelbaaropgeleiden is deze groep kleiner (resp. 41% en 52%).
- Rechtse kiezers voelen zich vaker buitengesloten van de maatschappij (20%). Vooral kiezers van **PVV** en **FvD** **voelen** zich vaak **buitengesloten** (resp. 24% en 32%).

Drie op de tien Nederlanders hebben het idee dat het systeem tegen ze werkt; aandeel het hoogst onder PVV'ers

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stelling?

Ik heb het idee dat het systeem tegen me werkt*



- Een derde van de Nederlanders (34%) heeft niet het idee dat het systeem ze tegenwerkt en een vergelijkbaar aandeel (32%) is hier neutraal over.
- Hoogopgeleiden hebben relatief vaak niet het idee dat ze tegengewerkt worden (47%); laag- en middelbaaropgeleiden zijn hier verdeeld over.
- 22% van de ouderen (55+) heeft het idee dat het systeem tegen ze werkt. Onder **jongeren** (18-34 jaar) is dit **een derde** (34%).
- Vooral **PVV-kiezers** hebben het idee dat het systeem tegen ze werkt: onder 49% van het electoraat leeft dit idee.
- Van alle kiezers weet 5% het niet / heeft geen mening.

*Bij 'het systeem' kunt u bijvoorbeeld denken aan het onderwijs, de belastingdienst, landelijke en lokale politiek of andere overheidsinstanties

Basis: Nederlanders 18+ (n=2.001), nationaal representatieve steekproef, 23-25 oktober 2023. (Rest tot 100% 'Neutraal' + 'Weet ik niet/geen mening')

*Alleen resultaten met 30 of meer waarnemingen getoond; de resultaten zijn uitgesplitst naar huidige politieke voorkeur.

Bijlage



Onderzoeksopzet



Methode

De gegevens in dit rapport zijn gebaseerd op online onderzoek van Ipsos onder een representatieve steekproef van 2.001 stemgerechtigde Nederlanders. Afwijkingen tussen de samenstelling van de steekproef en de samenstelling van de Nederlandse stemgerechtigde bevolking op de kenmerken leeftijd, geslacht, opleiding, regio, werkzaamheid en stemgedrag bij de laatste landelijke verkiezingen (de Tweede Kamerverkiezingen van 15, 16 en 17 maart 2021) zijn door middel van een weging gecorrigeerd. De onnauwkeurigheidsmarges bij dit onderzoek (uitgaande van een betrouwbaarheidsinterval van 95%) lopen uiteen van ongeveer 1% tot ongeveer 3%. De gegevens zijn verzameld van maandag 23 oktober tot en met woensdag 25 oktober 2023. Kleine partijen worden vanwege het lage aantal waarnemingen niet getoond in de resultaten.

Of een kiezer links, rechts of tot het politieke midden behoort, is gebaseerd op onderstaande vraag:
Wanneer u denkt aan uw eigen politieke opvattingen, waar zou u zichzelf dan plaatsen, links of rechts?



Meer informatie

Ipsos heeft dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de NOS.
Neem voor meer informatie over dit onderzoek contact op met:



Sander Nieuwkerk
Senior Research Executive
sander.nieuwkerk@ipsos.com



Nicole Nibbering
Research Executive
nicole.nibbering@ipsos.com

**BE
SURE.
ACT
SMARTER.**

Bedankt